

**ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ (ФУРГОНІВ) ЯК ЕЛЕМЕНТ
ТАКТИЧНИХ МЕТОДІВ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ
ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ У ВІДПОВІДНОСТІ
ДО СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА БЕЗПЕКИ**

**USE OF VEHICLES (ESTATE CARS) AS AN ELEMENT OF TACTICAL METHODS
USED BY POLICE UNDER THE MEASURES TO BE CARRIED OUT
UNDER THE SCANDINAVIAN PUBLIC SECURITY AND SAFETY MODEL**

Йосипів Ю.Р.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
підполковник поліції,*

*завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 3*

*Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Московчук М.О.,

*кандидат історичних наук,
капітан поліції,*

*доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 3*

*Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Туз Н.Д.,

кандидат юридичних наук,

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету № 3*

*Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Львівського державного університету внутрішніх справ*

У статті досліджено значення транспортних засобів як окремої важливої складової частини тактичних методів, застосовуваних поліцейськими під час виконання завдань з охорони громадського порядку і безпеки під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони громадського порядку і безпеки, оскільки досить часто у разі проведення різного роду масових заходів з участю великої кількості людей, поліцейським необхідно протистояти агресивній, протиправній поведінці, іноді з використанням насильства, для припинення яких потрібно використовувати силу і заходи примусу. Застосування сили завжди має бути порівняним і обмежуватися мінімально необхідними діями, щоб забезпечити відновлення правопорядку.

Приймаючи рішення про необхідність застосування сили, поліція завжди мусить пам'ятати про різноманіття учасників заходу і про диференційований підхід до різних груп у складі учасників зібрання. Поліцейські завжди мають мати в запасі різні варіанти тактики для забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. За будь-якого застосування сили або використання спеціальних засобів поліцейські мають швидко застосовувати дії, спрямовані на деескаляцію (як тільки ситуацію взято під контроль).

Транспортні засоби слугують дієвим та важливим інструментом під час забезпечення громадського порядку та безпеки, під час використання різної тактики поліцейськими, однак, слід чітко пам'ятати, що вони мають використовуватися у належний спосіб, професійно, відповідно до наявного стану та ситуації. Транспортні засоби можна використовувати у різний спосіб, зокрема: для перевезення особового складу, як щит, захист тощо. Автомобілі дають змогу швидко реагувати, можуть встановлюватися як перешкода для агресивно налаштованих зібрань людей, а також як захист для особового складу поліції, наприклад, від кинутих у них протестувальниками предметів. Усі фургони та транспортні засоби, що використовуються в особливій тактиці дій поліції, мають певний додатковий захист.

Ключові слова: поліцейський, тактичні методи, охорона громадського порядку та безпеки, автомобілі, фургон.

The article examines the importance of vehicles as a separate important component of the tactical methods used by policemen in performing public security and security tasks during mass events in accordance with the Scandinavian model of public order and safety protection, as often happens when conducting various types of mass events involving a large number of people, the police need to resist aggressive, unlawful behavior, sometimes with the use of violence, for which termination is required about the use of force and coercive measures. The use of force must always be comparable and limited to the minimum necessary actions to ensure the restoration of the rule of law.

When deciding on the necessity of using force, the police must always keep in mind the variety of participants in the event and the differentiated approach to different groups within the assembly. Police officers must always have in stock various tactics available to ensure law and order during public gatherings. By any use of force or use of special means, the police must quickly apply actions aimed at de-escalation (as soon as the situation is under control).

Vehicles are an effective and important tool in ensuring public order and safety while using different tactics by the police, however, it should be clearly remembered that they should be used in an appropriate manner, professionally in accordance with the current state and situation. Vehicles can be used in a variety of ways, including: for the transportation of personnel, such as shield, protection, etc. Cars can respond quickly, can be set up as an obstacle to aggressively assembled people, as well as protection for police personnel, for example, from subjects dropped into them by protesters. All wagons and vehicles used in the special tactics of police action have some additional protection.

Key words: policeman, tactical methods, public order and security, cars, estate car.

Постановка проблеми. Події сучасності засвідчують, що активна участь громадян у житті країни є ефективним механізмом реалізації та забезпечення суверенітету народу, який має право визначати політичну, економічну та соціальну долю своєї країни, використовуючи для цього як інструмент мирні зібрання. Важливо зазначити й те, що мирні зібрання громадян є засобом реалізації низки інших прав приватних осіб – права громадянина на свободу світогляду і віросповідання, думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів та переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо.

Важливу роль у реалізації права на мирні зібрання відіграють працівники Національної поліції, оскільки дотримання прав та свобод людини і громадянина є важливим принципом і має лежати в основі повсякденної діяльності поліцейських.

Поліція під час виконання своїх завдань несе відповідальність за вжиття розумних і належних заходів, які дають змогу людям реалізовувати свої права, вона не мусить неправомірно втручатися в процес здійснення прав і завжди має діяти неупереджено.

Виходячи із конституційного принципу щодо мирних зібрань, усі мають право збиратися мирно, і поліція зобов'язана сприяти реалізації права на свободу зібрань усіх груп у суспільстві для того, щоб кожна людина могла брати участь у різноманітних формах вираження думки в громадських місцях [1].

Інколи характер зібрання або склад його учасників може передбачати присутність деяких людей, яким потрібна особлива увага в ході здійснення ними фундаментального права на мирні зібрання. Забезпечення проведення зібрань у безпечній і мирній обстановці означає, що поліція мусить володіти інформацією про ймовірних учасників і має приділити особливу увагу питанню про те, яким чином вона сприятиме різним групам, що прагнуть висловити свою думку. Для цього необхідно використовувати відповідні способи комунікації до, під час і після зібрань. Також слід забезпечити, щоб усі задіяні співробітники поліції усвідомлювали різницю між групами учасників і між окремими особами і могли диференційовано підходити до присутніх на зібранні [6, с. 204].

У випадках, коли працівникам поліції потрібно припинити правопорушення, вони можуть застосувати силу та передбачені законом заходи примусу. Однак застосування сили завжди має бути співрозмірним і має обмежуватись мінімально необхідними діями, що забезпечать відновлення порядку. За будь-якого застосування сили або використання спеціальних засобів поліції мають швидко слідувати дії, спря-

мовані на деескалацію (як тільки ситуацію взято під контроль). Поліцейські служби завжди мусять мати у запасі різні варіанти тактики для забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Приймаючи рішення про необхідність застосування сили, поліція завжди мусить пам'ятати про різноманіття учасників заходу і про диференційований підхід до різних груп в складі учасників зібрання. Не можна використовувати силу проти мирних учасників зібрання, а також для розгону мирного зібрання, навіть якщо воно є незаконним чи являє собою надмірне, але не небезпечне втручання в життя інших людей. Поліція завжди має зважати на той факт, що в разі застосування сили є ризик ескалації, що призведе до ще гірших наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання транспортних засобів і тактичних методів, які застосовуються поліцейськими під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки, опрацьовували та займались проблемами їх реалізації такі науковці та вчені, як: О. Аданг, А. Бінерт, Т. Цезар, І. Чеппел, М. Гамільтон, Е. Хендрікс, С. Джарман, А. Конце, З. Місіч, А. Оссі та багато інших.

Метою написання наукової статті є дослідження та характеристика використання транспортних засобів (фургонів) як складників тактичних методів, які застосовуються поліцейськими під час проведення масових заходів відповідно до скандинавської моделі охорони публічного порядку та безпеки.

Результати. Транспортні засоби є важливим інструментом та знаряддям під час використання особливої тактики дій поліції, однак необхідно пам'ятати, що вони мають використовуватися у належний спосіб, професійно та у відповідності до наявної картини стану та ситуації. Автомобілі слугують засобом для перевезення особового складу сил поліції, а також можуть використовуватися як щит та заслін. Машини дають можливість до швидких дій та гнучкого реагування, можуть встановлюватися як перешкода для агресивно налаштованих зібрань людей, а також як захист для особового складу поліції від кинутих у них протестувальниками предметів. Усі фургони та транспортні засоби, що використовуються в особливій тактиці дій поліції, мають певний додатковий захист.

У разі необхідності машини (фургони тощо) використовуються як щити, а також у разі, коли поліція має йти у тактичний наступ, виступають допоміжними засобами для надання додаткової сили, ваги та потужності силовим підрозділам, вони (фургони) мають розташовуватися здебільшого поруч із групою або впритул до неї. Для броньованих транспортних засобів є спеціально навчені водії, які не

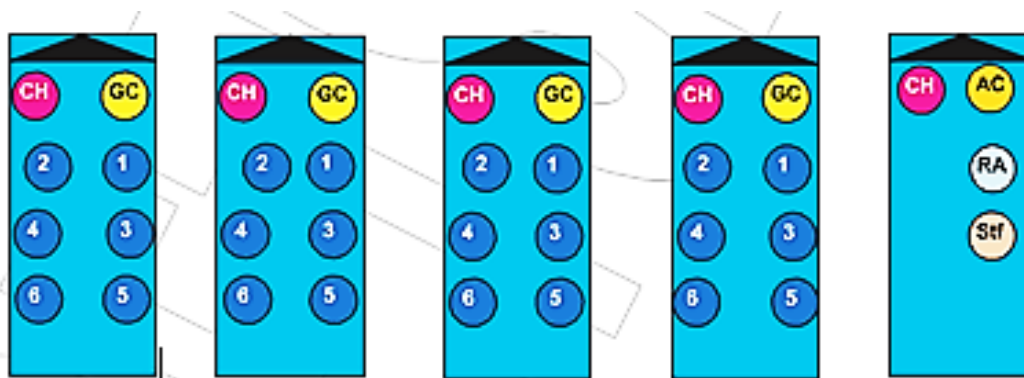

Рис. 1. Розміщення у легко захищеному транспортному засобі

Примітка: CH – водій; Stf – заступник командувача; RA – лікар (відділення порятунку); AC – командувач підрозділу; GC – командувач групи

входять до основного складу групи, а тільки мають завдання керувати цією бронемашиною.

Розмір фургону, міцність (вага) та потужність все ж таки являють собою фактор ризику під час виконання своїх обов'язків поліцією (або роботи поліції) поруч із незахищеними людьми. Транспортний засіб має чітке та впливове сигнальне значення, окрім усього іншого, через свої розміри поліцейські транспортні засоби дуже добре видно і це призводить до того, що спосіб, в який вони використовуються, також впливає на сприйняття поліції та легітимності її дій демонстрантами або протестувальниками («протилежною стороною») безпосередньо на місці.

Розміщення у транспортному засобі. За командою командувача підрозділу або відділка: «Сісти у машину» особовий склад сідає у машину для перевезення групи. У легко захищеному транспортному засобі розміщення складу відбувається так, як показано на рисунку 1, а у броньованому – добре захищеному, як показано на рисунку 2. У машині відсутні стаціонарні – постійні місця для шести поліцейських у задній частині машини, але це може бути навіть перевагою, що більшість особового складу сідає якомога ближче до дверей.

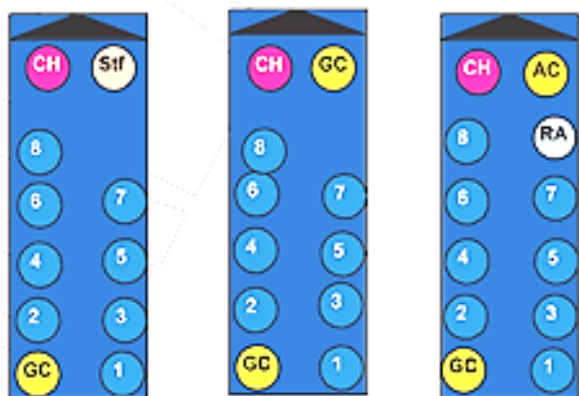

Рис. 2. Розміщення у броньованому – добре захищеному транспортному засобі

Висадка з машин (вивантаження під час поліцейської операції). Те, коли має здійснюватися висадка особового складу, залежить від ситуації,

і рішення про неї приймає командувач групи або підрозділу. Найдоречнішим буде, якщо висадка відбуватиметься поза радіусом досягнення кинутих предметів (поза зоною кидання каміння), або якомога близько до агресивно налаштованої групи зловмисників, тому що це ускладнить або кидання каміння у поліцію (або його потрапляння), а також дасть змогу негайно почати діяти проти цієї групи нападників та заворушників.

Команда «Вивантаження/висадка» не може ніколи даватися сама під час проведення поліцейської операції, а має супроводжуватися ще однією командою, що вказує групі, куди вона має переміститися після висадки та де розташуватися.

Висадка з легко захищеного транспортного засобу. У момент безпосередньо перед зупинкою машини командир групи має віддати наказ: «Приготуватися до висадки – зібратися у задній частині фургона». Ця команда не має повторюватися групою, а має слугувати лише попередженням про те, що всі мають приготуватися (зараз саме час усім приготуватися).

Залежно від ситуації або застосованої тактики наступною може бути команда «Дельта ХХ – Висадка – Зібратися позаду фургона». Ця команда повторюється всією групою вголос. Таким чином, командувач групи знає, що всі зрозуміли цю команду.

Коли фургон повністю зупинився, поліцейський, що сидить на місці № 3 в ряду групи, мусить братися за ручку відсувних дверей з правого боку. Командувач групи відчиняє свої двері, також поліцейський, що сидить на місці № 3, повністю відчиняє відсувні двері, після чого поліцейський на місці № 1 вибігає з машини та тримає двері командувача групи в такий спосіб, щоб жодна з частин його тіла не виступала з-за дверей, і використовує двері як щит. Командир групи виходить з машини, стоїть спиною до тих самих дверей разом із колегою, але при цьому спостерігає за висадкою групи. Після цього решта групи швидко висаджується з машини та збирається за задньою частиною машини під її захистом. Перша людина розташовується по лівий бік від «корми» машини, стаючи попереду уприутул до неї.

Під час висадки група оглядає та контролює простір, якщо є така необхідність, на предмет можливої наявності демонстрантів – металників каміння, допоки не опиниться у безпеці за «кормою» транспортного засобу. Після того, як останній поліцейський покинув машину, командувач групи хлопає командувача групи по плечу та говорить: «Всі!». Це є знаком, що повністю вся група покинула фургон.

Командувач групи зачинає за собою двері, потім хлопає по плечу поліцейського, що стоїть біля передніх дверей, говорить: «Всі!». Після цього той зачинає передні двері та обидва долучаються до решти групи, що стоїть за машиною під її захистом, готової розпочати операцію (див. рис. 3).

Завдяки тому, що легко захищений фургон оснащено боковими дверима з обох сторін, як висадка (вивантаження), так і посадка можуть здійснюватися через обидві двері, але головним чином це відбувається через передні бокові двері. Під час виконання операції, коли на співробітниках знаходиться спецобладнання та спецзасоби, та по боках натягнута захисна сітка, то посадка та висадка також може відбуватися через задні двері. Це, наприклад, може бути дуже доречно під час проведення «шлюзу» [1, с. 234].

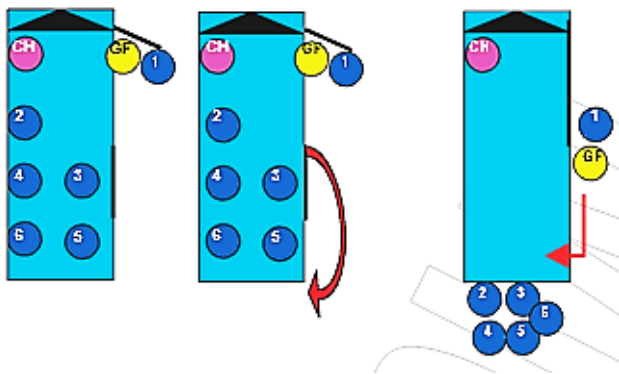

Рис. 3. Вивантаження з легко захищеного транспортного засобу

Вивантаження з броньованого – добре захищеного транспортного засобу. Після команди «З машини – вперед, вперед – зібратися за машиною» підрозділ у броньованій машині виконує такі дії. Командувач групи та поліцейський на місці № 1 відчиняють двері, вибігають з машини назовні, після чого за ними вибігає увесь особовий склад і ховається за машиною, розмістившись позаду неї таким чином, щоби вистачило місця всім за машиною. Після того, як двері буде зачинено, поліцейські ховаються за машиною та тримаються поруч із нею для того, аби забезпечити собі якомога надійніший захист (див. рис. 4).

Під час вивантаження з машини та безпосереднього бігу вперед (наступу) поліцейський, що сидить на місці № 1, відповідає за закриття дверей. Коли група стоїть, зібравшись позаду бронемобіля, вона має триматися задньої його частини (знаходитися впритул до задньої його частини). Кожна окрема людина у групі має увесь час підтримувати зоро-

вий контакт із командувачем групи (бачити його дії) та уважно слухати, що він говорить. Це має забезпечити ефективну та надійну групову роботу і водночас підвищити власну безпеку. Ключем до успіху є ДИСЦИПЛІНА!

Команда «Вийти з машини – зібратися справа/зліва від машини або перед фургоном» може використовуватися, коли це виправдано та є доречним з тактичних міркувань (див. рис. 5). Вона застосовується як для підрозділів легко захищених транспортних засобів, так і броньованих – добре захищених [3].

Дуже важливо, щоб після вивантаження/виходу (з машини) усі сховалися за машиною (стали під захист машини), не бігали самовільно з власної ініціативи навколо неї. Машини ставляться на відстані 1,5 метра одна від одної.

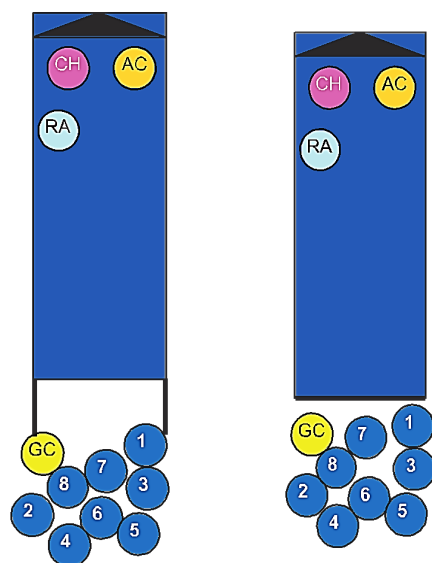

Рис. 4. Вивантаження та розташування бійців підрозділу позаду броньованого – добре захищеного транспортного засобу

Примітка: CH – водій; RA – лікар (відділення порятунку); AC – командувач підрозділу; GC – командувач групи

Рис. 5. Виконання команди «Дельта X – Вийти з машин! – Зібратися справа від машин!»

Після вивантаження або виходу з машин необхідно, щоб групи знаходилися (залишалися перебувати) поза ними якомога довше. Це створює більшу безпеку для груп. Вони виходять з машин та стають попереду них тільки у тому разі, коли це необхідно. Коли група знаходиться за машиною і командувач

підрозділу або групи бажає, щоб особовий склад розпочав наступ у пішому порядку, ідучи під захистом поза машиною, подається команда «Вперед».

Дуже важливим є, щоб поліцейські під час переміщення не вишикувалися у ланцюг, а були більше розосереджені. Це призведе до того, що супротивникам – протилежній стороні буде складно бачити всіх бійців особового складу, що беруть участь в операції, та слідкувати за ними, що надаватиме поліцейським додаткових психологічних переваг.

Якщо командувач підрозділу або групи забажає, щоб особовий склад здійснив швидкий наступ з-за машин(и), він дає команду «Дельта X – вперед, вперед, вперед». Команда «Вперед» подається до того моменту, поки бійці групи/груп не наберуть потрібної швидкості та не будуть рухатися у потрібному темпі.

Якщо командувач підрозділу або групи бажає, щоб бійці швидко почали наступ з позиції, коли вони стоять перед машиною та виконували роботу, він мусить після команди «Вперед» надати той перелік дій, які мають виконати бійці підрозділу (те, що має бути виконано за його наказом). Приклад: «Дельта X – Вперед – розосередитися (щоб розбити демонстрантів на групи)» (див. рис. 6) [4].

Висновки та перспективи. Аналізуючи вищенаведену інформацію, можна підсумувати, що, згідно

зі скандинавською моделлю охорони публічного порядку та безпеки, під час проведення масових заходів можна активно використовувати транспортні засоби (фургони), які можуть слугувати активним, дієвим засобом різноманітних тактичних методів, котрі можуть використовуватись поліцейськими. Однак для бажаної ефективності застосування цих методів вирішальними є те, щоб ті люди, на яких спрямовані дії поліцейської операції або стосовно яких здійснюються поліцією певні заходи, сприймали їх як законні та справедливі.

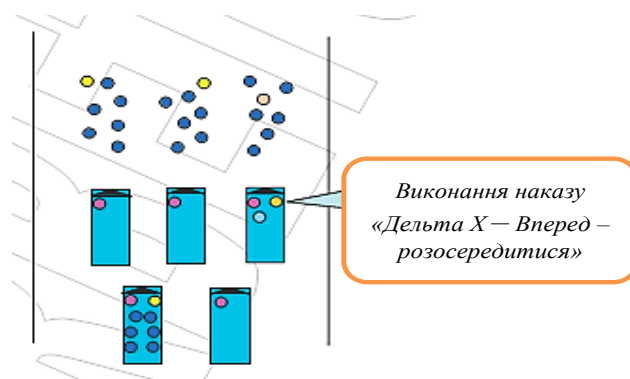

Рис. 6. Виконання команди «Дельта X – Вперед – розосередитися»

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів : Наказ МВС України від 23.08.2018 № 706.
2. Керівництво з демократичних основ поліцейської діяльності, розроблене Старшим поліцейським радником Генерального секретаря ОБСЄ. *Серія публікацій ВСПГД*. 2008. Т. 1. 2-ге видання. URL: <http://www.osce.org/spmu/23804>.
3. *Adapting to Protest*. Her Majesty's Inspector of Constabulary. 2009. URL: <http://www.hmic.gov.uk/publication/adapting-to-protest>.
4. *Egypt – Keeping Women Out: Sexual Violence Against Women in the Public Sphere*. FIDH. 2014. URL: <http://www.fidh.org/en/north-africa-middle-east/egypt/15140-egypt-epidemic-of-sexual-violence-continues>.
5. *Manual of Guidance on Keeping the Peace*. Association of Chief Police (ACPO). 2010. URL: [http://www.acpo.police.uk/ProfessionalPractice/Uniformed Operations.aspx](http://www.acpo.police.uk/ProfessionalPractice/Uniformed%20Operations.aspx).
6. Туз Н.Д. Структура командування під час забезпечення охорони публічного порядку та безпеки згідно зі скандинавською системою. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*, 2018, Вип. 3, С. 202–210.